

BA-B.Ed

Question Papers

Semester-2nd

June, 2021

Roll No. ....

Total Pages : 7

5051/M

K-71/2051

**EDUCATIONAL POLICY AND PLANNING IN
CONTEMPORARY INDIA**

Paper-I

Semester-II

(Common for B.A, B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 10 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. Describe main determinants of Educational Policy. 10

5051/M/1155/W [P. T. O.

2. Describe role of NCERT for policy formulation at Secondary level. 10

3. Explain types of Education planning. 10

4. Discuss main features of twelfth five-year plan for allocation of funds at Secondary level Education. 10

SECTION—B

5. Explain main recommendation of National Commission (1964-66) regarding secondary Education. 10

6. Describe main recommendations of National Policy of Education-1986 regarding School Education. 10

7. Explain main Policy recommendations of National Knowledge Commission-2005. 10

5051/M/1155/W 2

8. Discuss main features on privatisation of higher Education according to Birla Ambani Report.

(viii) Importance of vocationalisation according to

NPE-1986.

10

SECTION—C

(ix) Aims of NPE-1968.

(x) Concept of Skill Development

Mission-2014.

5. Write short notes on the following : 10×3=30

(i) Importance of Education Policy.

(ii) Meaning of NASSCOM.

(iii) Concept of Education Planning.

(iv) Importance of resource mobilisation for Education.

(v) Role of MHRD in higher Education.

(vi) Any one approach regarding Education Planning.

(vii) Meaning of common School system.

5051/M/1155/W

3

IP. T. O.

5051/M/1155/W

4

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਰਨਾਇਕਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10
2. ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ NCERT ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10
3. ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
4. ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੱਧਰ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਲਈ 12ਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

5. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਕਮਿਸ਼ਨ (1964-66) ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

5051/M/1155/W

5

[P. T. O.]

6. ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀ-1986 ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10
7. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਿਆਨ (Knowledge) ਕਮਿਸ਼ਨ-2005 ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10
8. ਬਿਰਲਾ ਅੰਬਾਨੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਿਸ਼ੀਕਰਨ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : $10 \times 3 = 30$
  - (i) ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
  - (ii) NASSCOM ਦੇ ਅਰਥ।
  - (iii) ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।
  - (iv) ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਸਰੋਤ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
  - (v) ਉੱਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ MHRD ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ।
  - (vi) ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ।

5051/M/1155/W

6

- (vii) ਸਧਾਰਨ (Common) ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਰਥ।
- (viii) NPE-1986 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਸਾਇਕ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।
- (ix) NPE-1986 ਦੇ ਉਦੇਸ਼।
- (x) ਹੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਮਿਸ਼ਨ-2014 ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

5052/M

K-71/2051

CURRICULUM DEVELOPMENT

Paper-II

Semester-II

(Common for B.A, B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 70

Note : The candidates are required to attempt two

questions each from Sections A and B carrying
10 marks each and the entire Section C
consisting of 10 short answer type questions
carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. What is subject centred curriculum? Discuss its
various components with examples. 10

5052/M/1154/W IP. T. O.

2. Discuss the Philosophical foundations of
curriculum. 10

3. Write notes on the following : 10

(a) Decentralization of curriculum

(b) Factors influencing curriculum change.

4. Discuss the Teacher's experiences as stakeholder
in curriculum. 10

SECTION—B

5. What is content organization? Discuss various
principles of content organisation. 10

6. Write notes on the following : 10

(a) Designs of learned centered curriculum

(b) Integration of School curriculum with
futuristic needs.

5052/M/1154/W 2

7. Discuss the advantages and disadvantages of spiral curriculum. 10

(viii) Purpose of curriculum for Children with special needs (CWSN).

8. Describe the curriculum needs of slow learners. 10

(ix) Importance of curriculum for CWSNs.

(x) Curriculum needs of visually challenged learners.

SECTION—C

9. Write short notes on the following : 10×3=30

(i) Concept of curriculum.

(ii) Three needs for curriculum.

(iii) Sociological foundations of curriculum.

(iv) Need for curriculum change.

(v) Three parental expectations as stakeholders in curriculum.

(vi) Merits of Learner centred curriculum.

(vii) Meaning of unitization of syllabus.

5052/M/1154/W

3

[P. T. O.

5052/M/1154/W

4

PUNJABI VERSION

ਭਾਗ—B

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਏ-ਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਵਿਸ਼ਾ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
2. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
3. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
  - (a) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਨ।
  - (b) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ। 10
4. ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸਟੇਕਹੋਲਡਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

5052/M/1154/W

5

[P. T. O.]

5. ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਸੰਗਠਨ ਕੀ ਹੈ? ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

6. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(a) ਸਿਖਿਓਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ।

(b) ਸਕੂਲ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਭਵਿਖਵਾਦੀ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਏਕੀਕਰਨ। 10

7. ਚੱਕਰਦਾਰ (Spiral) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

8. ਹੌਲੀ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : 10×3=30

- (i) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

5052/M/1154/W

6

- (ii) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਲੋੜਾਂ।
- (iii) ਪਾਠ-ਕ੍ਰਮ ਦੇ ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰ।
- (iv) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਲੋੜ।
- (v) ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸਟੈਕਰੋਲਡਰਜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਉਮੀਦਾਂ।
- (vi) ਸਿਖਿਆਕ ਕੇਂਦਰਿਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਫਾਇਦੇ।
- (vii) ਸਿਲੇਬਸ ਦੇ ਯੂਨਿਟੀਕਰਨ ਦੇ ਆਰਥ।
- (viii) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ (CWSN) ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼।
- (ix) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ (CWSNS) ਲਈ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਮਹੱਤਤਾ।
- (x) ਮੈਂਦ ਵਿਸ਼ਟੀਗਤ (Visually Challenged) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਲੋੜਾਂ।

A-2051

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਜ਼ਮੀ
ਕੁਲ ਸਮਾਂ 3 ਘੰਟੇ

ਸਮੇਸਟਰ ਦੂਜਾ
set 3
ਕੁਲ ਅੰਕ 75
ਭਾਗ ਓ

5053/MH

1. ਡਾਇਰੀ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਤੱਤਾਂ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ

ਜਾਂ

ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੋ। (12)

2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨਿਬੰਧ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦਸਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਂਝੇ ਕਰੋ:

ੳ. ਸੰਗੀਤ ਪਰਥਾਏ

ਅ. ਮੀਸ਼ੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਆਖਰੀ ਮਿਲਣੀ

ੲ. ਸੂਰਜ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ (12)

ਭਾਗ -ਅ

3. ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਬਣਤਰ ਬਾਰੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਵਿਕੀਪੀਡੀਆ ਕੀ ਹੈ? ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਦੱਸੋ।

ਜਾਂ

ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਵਿਉਂਤ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। (12)

4. ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਸਤੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਰੂ ਬ ਰੂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਇਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਹੋਏ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਇਸਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਿਖੋ। (9)

ਭਾਗ ਏ

5. ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ:

- ਲੇਖਕ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?
- ਲੇਖਕ ਅਨੁਸਾਰ 'ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਜਨਮ' ਨਿਬੰਧ ਦਾ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ?
- ਲੇਖਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਸੁਧਾਰ ਸੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ?
- ਸੂਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਕਿਸ ਕਵੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਆਧੁਨਿਕ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?
- ਸੂਰਜ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਸਿਰਲੇਖ ਕਿਸ ਘਟਨਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ?
- ਕਵੀ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਤੀਰਥ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?
- ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨਾਟਕ ਫੀਦਰਾ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਫੀਦਰਾ ਤੋਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ?

Contd - 2

- ix. ਲਲਿਤ ਨਿਬੰਧ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- x. ਨਿਬੰਧ ਅਤੇ ਲਲਿਤ ਨਿਬੰਧ ਦੇ ਦੋ ਨਿਖੇੜਕ ਲੱਛਣ ਲਿਖੋ?
- xi. ਸੰਸਮਰਣ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਲੱਖਣਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
- xii. ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
- xiii. ਵਿਕੀਪੀਡੀਆ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਿਸ ਨੇ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ?
- xiv. ਤਕਨੀਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕੋਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
- xv. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

5053/114

- 5. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ:
- 1. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- 2. ਸਿਮਰਤ ਬਦ ਦੇ ਸੁਖਿਦਰ।
- 3. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- 4. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- 5. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।

(2)ਮੁਲ

10

- (A) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (B) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (C) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (D) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।

10

- 1. ਸਿਮਰਤ ਬਦ ਦੇ ਸੁਖਿਦਰ।
- 2. ਸਿਮਰਤ ਬਦ ਦੇ ਸੁਖਿਦਰ।
- 3. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- 4. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- 5. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।

10

- 3. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ:
- (A) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (B) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (C) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (D) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।

15

- 2. ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ:
- (A) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (B) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (C) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।
- (D) ਕੇਰ ਲਿਖ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।

5055/MH

M:M: 75

PUNJABI COMPULSORY MUDLA GYAN SEMESTER - II

TIME : 3 HOURS

A-2051

ਲਿਖਤ ਨਿਬੰਧ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

15x2=30

15. ਸਾਠੀ ਵਿਚਕਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਚਾਰੀਵੀਂ ਦੇ (ਦੋ ਵਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁੱਖ ਮਾਤਰਾ ਸੁੱਚ ਕਰੋ)
14. ਚਾਰ ਮਾਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ।
13. ਚਾਰ ਨੌਂ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ।
12. 'ਬਾਰਾਂ' ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ।
11. 'ਚਾਰ' ਸਥਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮਾਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ।
10. ਗੁੰਝਲ ਵਿਚਕਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿੱਚ (ਦੋ ਵਾਰ ਉੱਤੇ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ)
9. ਮਾਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ (ਵਿਚਕਾਰ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ)
8. ਪੁਸ਼ਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ।
7. ਮਾਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ।
6. ਮਾਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ।

5055/MH

PC-5056/MH

A/2051

ENGLISH COMMUNICATION SKILLS

(Semester-II)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

Note : Attempt *all* questions.

SECTION - A

I. Sum up the ideas contained in the poem 'Fool and Flea'.

OR

Narrate briefly the incident contained in the poem
'The Charge of the Light Brigade'. (11)

II. Write a summary of the poem 'Goodbye Party, for Miss
Pushpa T.S.'.

OR

What is the central idea of the poem 'Where the Mind is
Without Fear'? (10)

5056-MH/00/HHH/2574

[P.T.O.]

- III. Explain with reference to the context any two of the following :
- (i) When love lights the way, there is joy in the day.
All the troubles are lighter to bear,
Love is gentle and kind, and through love you will find.
There's an answer to your every prayer!
(ii) Give me to drink each joy and pain
Which Thine eternal hand can mete,
For my insatiate soul would drain
Earth's utmost bitter, utmost sweet.
(iii) The blande assassin passes on
The sun proceeds unmoved,
The measure off another day,
For an approving God.
- (6×2=12)
- IV. Translate the following passage into English :
- ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਪੁਰਜਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਠੀਕ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਠੀਕ ਲਿਹੋ ਹਾਲਤ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਮਾਰ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਮਾਦਾਮੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਚੰਗਾ ਨਾਗਰਿਕ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਰੋਗ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅਰੋਗ ਮਨ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

हमारा शरीर मशीन की तरह है। यदि किसी मशीन का पुर्जा खराब हो जाए तो वह ठीक कार्य नहीं करती। ठीक यही स्थिति हमारे शरीर की है। यदि हमारे शरीर में कोई दोष आ जाए तो हमारी सेहत खराब हो जाती है। हम बीमार हो जाते हैं। बीमार शरीर वाला व्यक्ति जीवन का आनन्द नहीं ले सकता, न ही वह अच्छा नागरिक साबित हो सकता है। इसलिए कहते हैं कि अरोग शरीर में ही अरोग मन का निवास होता है।

In lieu of Translation for Foreign Students who do not know Hindi/Punjabi Paraphrase the following :

I cannot rest from travel, I will drink
Life to the bees : all times I have enjoyed
Greatly, have suffered greatly, both with these
The loved me, and alone : on share and when
Thro' scudding drifts the rainy Hyades
Vext the dim sea : I am becum a name. (10)

SECTION - C

- V. (a) Write short answer to the following :
- What is the poem 'Apparently With No Surprise' about?
  - Why do the sailors draw lots in 'I Sit and Look Out'?

5056-MH/00/HHH/2574

3

[P.T.O.]

(iv) What was the season of the year in 'Pippa's Song'?

(v) What will the fool and the flea, sacrifice?

(vi) What is the theme of the poem 'Magic of Love'.

(vii) What was light Brigade?

(viii) What are life and death according to God in 'Soul's Prayer'?

(ix) What are women's cherished rights?

(x) What does Tagore pray to God in 'Where the Mind is Without Fear'? (8x2=16)

(b) Do as directed :

Write the correct sentence :

(i) Both my brothers likes sport.

Put the words in right order and ask the question :

(ii) money / do / earn/ how / you / much.

Add the necessary question tag :

(iii) He came.

Choose the correct word :

(iv) I've ..... to Kolkata. I went there in May.

(a) been (b) gone (c) just (d) yet.

Write the question to which the underlined word is the answer.

(v) This film is really very interesting.

Complete the sentence using be to or be about to :

- (vi) The Prime Minister is on the stage now. He .....
(make) the speech.

Use the Present Perfect Continuous or Simple to complete the sentence :

- (vii) ..... (They/be) my neighbour for years.

Combine the sentences putting the underlined part at the end of the sentence :

- (viii) Asha told a story. She told her sister.

(8×2=16)

A-2051
PUNJABI SAHIT ELECTIVE-V
SEMESTER -II

TIME :3 HOURS

M:M: 75
5054/MH

ਭਾਗ - ਓ

1. 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਕਿੱਸਾਕਾਰੀ ਤੇ ਸਟੇਜੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ?
ਜਾਂ
ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਗਲਪ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ?
ਜਾਂ
ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕਾਗਰੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ? 10
2. 'ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਰਾਸਨ' ਇਕਾਗਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ?
ਜਾਂ
'ਜਵਾਈ' ਇਕਾਗਰੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪਰਖ ਕਰੋ।
ਜਾਂ
'ਆਪ-ਬੀਤੀ' ਇਕਾਗਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ? ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ-ਅ

3. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ-
ਦੇਹਰਾ, ਕੇਰੜਾ, ਬੈਤ, ਸਿਰਖੰਡੀ। 2*5=10
4. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਸੰਕਲਪਾਂ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ-
ਲਕਸ਼ਣਾ, ਅਭਿਧਾ, ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ, ਉਪਮਾ, ਸਾਤ ਰਸ। 3*5=15

ਭਾਗ-ਬ

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਓ- 15*2=30
  1. ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਅਨੁਵਾਦਤ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ?
  2. ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਵੀ ਕੌਣ ਹੈ?
  3. ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦੋ ਜੁਝਾਰਵਾਦੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ?
  4. ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਦੋ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ?
  5. ਕੋਈ ਦੋ ਇਕਾਗਰੀਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ?
  6. ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਕੌਣ ਸੀ?
  7. 'ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ' ਇਕਾਗਰੀ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ?
  8. 'ਉਧਾਲੀ ਹੋਈ ਕੁੜੀ' ਇਕਾਗਰੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ?
  9. ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਕੌਣ ਸੀ?
  10. 'ਜਵਾਈ' ਇਕਾਗਰੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ?
  11. ਸਧਾਰਨੀਕਰਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
  12. ਸਬਦ ਸਕਤੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?
  13. ਦੇਹਰਾ ਛੰਦ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਛੰਦ ਹੈ?
  14. ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਕਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
  15. ਰਸ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

Time : 3 Hrs.

UNIT I

1. Mr. Shannath and his wife did not like the mother to be present when the boss came to dinner. How was the boss then impressed by the mother in the story *The Boss Came to Dinner*?

OR

What is the plight of the refugees as depicted in the Pearl S. Buck's story titled *The Refugee*?

13

2. Attempt any two questions.

- What trick did the narrator play on did Kailas Babu in the story *The Babus of Nayanjore* by Rabindranath Tagore?
- Discuss the happenings of the day in the astrologer's life when he met Guru Nayak in the story *An Astrologer's Day* by R.K. Narayan.
- Narrate the incidents which prompt Rosemary to take the beggar girl home. How did her husband react to the situation?
- What were Rao's experiences on the day of the cyclone in the story *Cyclone* by P. Padmaraju?
- How did Edward Hyde Burton prove his friendship to Lenny Burton and in the process get rid of him in the story *A Friend in Need*?

5×2=10

UNIT II

3. Santiago is considered by many readers to be a tragic hero, in that his greatest strength his pride leads to his eventual downfall. Discuss the role of pride in Santiago's plight.

OR

What is the theme of *The Old Man and the Sea* and how it has been woven in the text?

12

4. Attempt any two questions from *The Old Man and the Sea*.

- Draw a character sketch of Marlin.
- Discuss the imagery of crucifixion as used in the novella.
- Describe the important aspects of Santiago's relationship with Manolin.

5×2=10

5. Attempt all questions.

- Magic Realism
- Novel
- Science Fiction
- Bildungsroman
- The Historical Novel
- The Picaresque Novel
- Plot and Character
- Metafiction
- The Psychological Novel
- What type of artists came to Rosemary's parties in the story *A Cup of Tea*?
- What conditions did Burton put before he agreed to give his friend a job in *A Friend in Need*?
- How did Kailas babu react to Chotalat Sahib's visit in the story *The Babus of Nayanjore*?
- Is Santiago a prideful man as depicted in *The Old Man and the Sea*? Why or why not?
- What is Santiago's view of his own sinfulness?
- The theme of memory and past in *The Old Man and the Sea*.

15×2=30

A/2051

5068/MH

Subject: Analytic Geometry

Paper: P-VI

Title of the Paper: Analytic Geometry

Time allowed: 3 Hrs.

Maximum Marks: 40

Note: The candidates are required to attempt two questions each from the Section A & B.

Section C will be compulsory.

Section-A

- Q1. Trace the curve $x^2 - 3xy + y^2 + 10x - 10y + 21 = 0$. (6)
- Q2. Describe the relation between rectangular Cartesian and Polar coordinates. (6)
- Q3. Find the equation of the asymptotes to the hyperbola $\frac{l}{r} = 1 - e \cos \theta$. (6)
- Q4. Show that if the tangent at any point P of a conic meets the directrix in T, then $\angle TSP$ is a right angle where S is the focus of the conic. (6)

Section-B

- Q5. Find the co-ordinates of the points where the line $\frac{x+3}{4} = \frac{y+4}{3} = \frac{z-8}{-5}$ intersect the sphere $x^2 + y^2 + z^2 + 2x - 10y - 23 = 0$. (6)
- Q6. Prove that the two spheres $x^2 + y^2 + z^2 - 2x + 4y - 4z = 0$ and $x^2 + y^2 + z^2 + 10x + 2z + 10 = 0$ touch each other. (6)
- Q7. Determine the equation of cones with vertex at the origin and passes through the curves

Contol. - 2

(6)

$$x^2 + y^2 - 4z^2 - 4x + 8z + 5 = 0; y + z = 2.$$

Q8. Determine the equation of right circular cylinder whose radius and axis are given by:

$$\frac{x}{1} = \frac{y}{1} = \frac{z}{1}, r = \sqrt{\frac{2}{3}}. \quad (6)$$

Section-C

Q9.

- (i) Find the reflection of the point (r, θ) in the initial line.
- (ii) Change to polar co-ordinates the equation $x^2 = y^2(2a - x)$.
- (iii) Find the distance between the points $(\sqrt{7}, \frac{\pi}{2})$ and $(\sqrt{7}, \frac{\pi}{6})$.
- (iv) Define the angle between two lines.
- (v) What do you mean by touching spheres?
- (vi) Prove that a line meets a sphere in at the most two points.
- (vii) What is an elliptic cone? Write down its equation.
- (viii) Describe the different kinds of cylinder.

5068/MH

$$2 \times 8 = 16$$

A-2051
HISTORY OF INDIA 1000 A.D TO 1707 A.D
SEMESTER -II

TIME :3 HOURS

M:M: 75

NOTE : The candidates are required to attempt two questions each from Section A and B Section C will be compulsory .

5062/MH

Section-A

- Q1. Briefly discuss the steps taken by Balban to consolidate the Delhi Sultanat?
Q2. Give an account of the reforms of Ala-ud-din Khalji?
Q3. Briefly explain the administrative experiments carried out by Muhammad bin Tughlaq?
Q4. Discuss the main features of the Vijayanagar Kingdom?

(2X12=24)

Section-B

- Q5. Discuss the causes and the circumstances leading to the establishment of Mughal rule under Babur?
Q6. Briefly explain the administrative reforms of Sher Shah Suri?
Q7. Give a brief account of the Rajput policies followed by the Mughal emperors?
Q8. Discuss the main features of the administration of Shivaji?

(2X12=24)

Section-C (Compulsory)

Q9.

Part-I (Attempt any 8 questions)

1. *Tirka-i-Chahalgari*
2. *Sajda and Paibos*
3. *Muqaddams*
4. *Jizyah*
5. *Khatwa Deva Raya*
6. *Jihad*
7. *Mansabdari System*
8. *Nur Jehan*
9. *Taj Mahal*
10. *Chauth and Sardeshmukhi*

(8X2=16)

Part-II Map (Any One)

1. The Mughal Empire under Akbar (1556-1605AD)
2. The Mughal Empire under Aurangzeb (1707AD)

(1X11=11)

2. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ (1707 AD)

1. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ (1556-1605 AD)

10. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

9. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

8. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

7. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

6. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

5. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

4. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

3. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

2. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

1. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

09. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$

(A)-(C) Answer

Q8. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ is $\frac{1}{2}$.

Q7. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ is $\frac{1}{2}$.

Q6. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ is $\frac{1}{2}$.

Q5. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ is $\frac{1}{2}$.

(B)-(B)

Q4. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ is $\frac{1}{2}$.

Q3. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ is $\frac{1}{2}$.

Q2. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ is $\frac{1}{2}$.

Q1. $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - \cos x}{x^2}$ is $\frac{1}{2}$.

(A)-(A)

HW/2905

A/2021

HW/9905

Paper-IV: CALCULUS-II

Note: Attempt five questions in all selecting two questions from each of the sections A and B and compulsory question of section C.

Max.Marks:40

Section -A

Q.1. Find the volume bounded by the cylinder $x^2 + y^2 = 4$ and the planes $y + z = 4$ and $z = 0$. 06

Q.2. Find the volume of the ellipsoid $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} + \frac{z^2}{c^2} = 1$ using triple integrals. 06

Q.3. Find the moment of Inertia of a quadrant of the ellipse $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$ of mass M about the z-axis, if the density at a point is proportional to xy . 06

Q.4. Evaluate $\iiint \frac{dx dy dz}{\sqrt{1-x^2-y^2-z^2}}$, the integral being extended to the positive octant of the sphere $x^2 + y^2 + z^2 = 1$. 06

Section-B

Q.5. State Green's theorem in the plane and verify the theorem in the plane for 06

$$\oint_C [(xy + y^2) + x^2] dy$$

where C is the closed curve of the region bounded by $y = x$ and $y = x^2$

Q.6. Apply Stoke's theorem to evaluate 06

$$\oint_C [(x+y)dx + (2x-y)dy + (y+z)dz]$$

Where C is the boundary of the triangle with the vertices (2,0,0), (0,3,0), (0,0,6).

Q.7. A vector field is given by $\vec{F} = (\sin y)\hat{i} + x(1 + \cos y)\hat{j}$. Evaluate the line integral over a circular path given by $x^2 + y^2 = a^2, z = 0$. 06

Q.8. If $\vec{F} = (2x^2 - 3z)\hat{i} - 2xy\hat{j} - 4x\hat{k}$. Evaluate $\iiint \nabla \times \vec{F} dV$, where V is the region closed bounded by the planes $x = 0, y = 0, z = 0, 2x + 2y + z = 4$. 06

Section-C

Q.9(i) If $u\vec{F} = \nabla v$, where u, v are scalar fields and $\vec{F}$ is a vector field. Show that 02

$$\vec{F} \cdot \text{curl} \vec{F} = 0$$

(ii) Find a unit vector normal to the surface $z = x^2 + y^2$ at the point (1, -2, 5) 02

Contd - - 2

5066/MH

(iii) Define the centre of gravity of a solid occupying volume V having density $\rho = f(x, y, z)$

$$\int_{x/2}^0 \int_{\pi/2}^0 \int_0^0 r \sqrt{a^2 - r^2} dr d\theta$$

(iv) Evaluate

(v) Evaluate the double integral $\int_1^1 \int_0^0 (x+2) dy dx$

(vi) Find the area bounded by the curves $x = y^2, x + y - 2 = 0$.

(vii) Find the gradient of the function $\phi = y^2 - 4xy$ at (1,2)

(viii) Find curl $\vec{F}$ where $\vec{F} = \text{grad}(x^3 + y^3 + z^3 - 3xyz)$

- 02
- 02
- 02
- 02
- 02
- 02
- 02

A/2051

5063/MH

Name of the Examination		B.A. I, Sem II	
Year of Examination		May, 2021	
Subject		Micro Economics and Indian Economy II	
Title of the Paper		Micro Economics and Indian Economy II	
Time Allowed	3 Hours	Maximum Marks	75

Note: Attempt two questions each from sections A and B and the entire section C.

Section A			
1.		Explain price and output determination in Industry under Perfect Competition.	12
2.		Explain Marginal productivity theory of distribution.	12
3.		Explain price and output determination under Monopoly in long run	12
4.		Explain Ricardian theory of rent.	12
Section B			
5.		Describe the features of tax structure in India.	12
6.		Which type of changes have been seen in direction and composition of foreign trade since India got independence?	12
7.		Critically examine the planning in Indian Economy.	12
8.		Which measures have been taken by govt. to uproot the problem of unemployment?	12
Section C: Attempt all questions.			9*3=27
9.		Write short notes on the following:	
	a.	Tax	
	b.	Interest	
	c.	Features of monopoly	
	d.	Imperfect Competition	
	e.	Normal profit	
	f.	MNREGA	
	g.	Tax	
	h.	Plan holiday	
	i.	Inflation	

Name of the Examination	B.A. I, Sem II
Year of Examination	May, 2021
Subject	Micro Economics and Indian Economy II
Title of the Paper	Micro Economics and Indian Economy II
Time Allowed	3 Hours
Maximum Marks	75

Note: Attempt two questions each from sections A and B and the entire section C.

Section A	
1.	Explain the concept of 'Growth' and 'Development' with suitable examples of countries.
2.	Explain the concept of 'GDP' and 'GNP' with suitable examples.
3.	Explain the concept of 'Inflation' and 'Deflation' with suitable examples.
4.	Explain the concept of 'Money' and 'Credit' with suitable examples.
Section B	
5.	Explain the concept of 'Interest' and 'Rate of Interest'.
6.	Explain the concept of 'Savings' and 'Investment'.
7.	Explain the concept of 'Money' and 'Credit'.
8.	Explain the concept of 'Money' and 'Credit'.
Section C: Attempt all questions.	
9.	Write short notes on the following: a. Money b. Interest c. Savings and Investment d. Money market e. MDRB f. MDRB g. MDRB h. MDRB i. MDRB
	9*3=27

5062/MH

PC-5064/MH

A-2051

POLITICAL SCIENCE

(Semester-II)

[Maximum Marks : 70

Time : Three Hours]

Note : Attempt *two* questions each from Sections A & B carrying 10½ marks each and the entire Section C consisting of 14 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION—A

- I. Define Political system. Discuss its functions according to David Easton.
- II. Define Duties. Explain Moral Duties and Legal Duties.
- III. Discuss relationship between Rights and Duties.
- IV. Define Social change. Discuss its types.

5064/MH/000/HHH/2626

[P. T. O.]

SECTION—B

- V. Define Liberty. Discuss its safeguards.
- VI. Discuss relationship between Liberty and Equality.
- VII. Define Democracy. Discuss its features.
- VIII. Discuss Marxian theory of Democracy.

SECTION—C

(Compulsory Question)

- IX. Write brief answer of the following :
  - 1. Write down *two* definitions of Political system.
  - 2. Define universality of Political system.
  - 3. What are the structure of Political system?
  - 4. Define Inputs.
  - 5. Feedback Loop Mechanism.
  - 6. Define Interest Aggregation.
  - 7. Conversion process of Political system.
  - 8. Legitimate coercive power.

9. Define Fundamental Rights.
10. Four Legal duties of an Individual.
11. Positive Liberty.
12. Social Equality.
13. Four hindrances which come in the way of Social change.
14. Define Referendum.

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10% ਮੁੱਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿੱਚ 14 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਮੁੱਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

I. ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਡੈਵਿਡ ਡੀਮਿੰਗ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

II. ਕਰਤਵਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਨੈਤਿਕ ਕਰਤਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਤਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

III. ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਤਵਾਂ ਵਿਚ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

IV. ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-B

V. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਪ੍ਰਥਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

VI. ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਚ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

VII. ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

VIII. ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
2. ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
3. ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਕੀ ਹੈ?
4. ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
5. ਫੀਡਬੈਕ ਲੂਪ ਬਣਤਰ।
6. ਹਿੱਤ ਇਕੱਤਰੀਕਰਨ।
7. ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।
8. ਉਚਿਤ ਦਬਾਓ ਸ਼ਕਤੀ।

-
14. ਵੈਦਿਕ ਯੁੱਗ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੋ।
  13. ਆਰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯੁੱਗ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
  12. ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ।
  11. ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ।
  10. ਇਹ ਕਿਸ ਯੁੱਗ ਦੇ ਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।
  9. ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੋ।

PC-5070/MH

A-2051

PHYSICAL EDUCATION

(Semester-II)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note : Question No. 1 is compulsory, consisting of 10 short answer type questions carrying 2 marks each. Attempt *one* question each from Sections A, B, C and D carrying 10 marks each.

Compulsory Question

I. Write brief answer :

1. Define Motor Development.
2. Types of Body Type.
3. Define HIV AIDS.
4. What is difference between Overload and Recovery?
5. Define Joints.

5070/MH/000/HHH/2607

[P. T. O.]

- VII. Explain warming up and cooling down in detail.
- VI. Explain in detail about the function of N.S.N.T.S.

SECTION—C

- (b) Recovery.
- (a) Overload.
- V. Explain the following :
- IV. Explain Skeleton System.

SECTION—B

- III. Explain characteristics of Mesomorphic body type.
- II. Write down the advantages and disadvantages of weight training for children.

SECTION—A

10. Write full form of MAKA.
9. What is length of Long Jump Pit?
8. What is Cooling Down?
7. What is Drug Addiction?
6. Write full form of N.S.N.T.S.

SECTION—D

- VIII. Draw Long Jump Pit and explain its rules and regulations.
- IX. Write short notes on the following :
- (a) Maharaja Ranjit Singh Award.
- (b) Rajiv Gandhi Khel Ratna Award.

ਨੋਟ : ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ
2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਭਾਗ A, B, C ਅਤੇ D ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।

ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

1. ਗਤੀਆਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।
3. HIV ਏਡਜ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।
5. ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
6. N.S.N.I.S. ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
7. ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋਣਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
8. ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

9. ਲੰਬੀ ਛਾਲ ਦੇ ਅਖਾਤੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?
10. MAKA ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—A

- II. ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਭਾਰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ ਲਿਖੋ।
- III. ਮੈਸੋਮਾਰਫਿਕ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—B

- IV. ਪਿੰਜਰ ਪੁਣਾਲੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- V. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ :
- (a) ਵਾਧੂ ਭਾਰ।
- (b) ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ।

ਭਾਗ—C

- VI. N.S.N.I.S. ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- VII. ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗਰਮਾਉਣ ਅਤੇ ਠੰਢਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—D

VIII. ਲੰਬੀ ਛਾਲ ਦੇ ਅਖਾਤੇ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

IX. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(a) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਰਸਕਾਰ।

(b) ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਖੇਡ ਰਤਨ ਪੁਰਸਕਾਰ।

A/2051

Roll No. _____
 [Total no. of questions: 09]

[Total no. of pages: 02]

5067/MH

COURSE: B. A./B.Sc. -1st Year
Semester: II
Paper V: Partial Differential Equations

Time: 3 Hours

Maximum Marks: 40

Instructions to Candidates:

Candidates are required to attempt five questions in all selecting two questions from each Section A and Section B and compulsory question of Section C.

Section-A

1. (a) Obtain a partial differential equation by eliminating the arbitrary function from the equation: $f(x^2 + y^2, z - xy) = 0$. 3
- (b) Solve: $(x^2 - yz)p + (y^2 - zx)q = z^2 - xy$. 3
2. (a) Find the general solution of the following partial differential equation:

$$\left(\frac{1}{z} - \frac{1}{y}\right)p + \left(\frac{1}{x} - \frac{1}{z}\right)q = \frac{1}{y} - \frac{1}{x}$$
 3
- (b) Find the complete integral of $z^2(p^2 + q^2) = x^2 + y^2$. 3
3. Find the complete integral of $p^2x + q^2y = z$ by Charpit's method. 6
4. Classify and reduce the equation $\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} = x^2 \frac{\partial^2 z}{\partial y^2}$ to canonical form. 6

Section-B

5. (a) Solve: $\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} - \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} - 2 \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = (y-1)e^x$. 3
- (b) Solve: $\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} - \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} + \frac{\partial z}{\partial y} - z = \cos(x+2y)$. 3
6. A tightly stretched string with fixed end points $x = 0$ and $x = l$ is initially in a position given by $y = y_0 \sin^3\left(\frac{\pi x}{l}\right)$. If it is released from rest from this position, find the displacement $y(x, t)$. 6
7. A homogeneous rod of conducting material of length 100 cm has its ends kept at zero temperature and the temperature initially is $u(x, 0) = \begin{cases} x & ; 0 \leq x \leq 50 \\ 100 - x & ; 50 \leq x \leq 100 \end{cases}$. Find the temperature $u(x, t)$ at any time. 6
8. Solve $\frac{\partial^3 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$ which satisfies the conditions:
 $u(0, y) = u(l, y) = u(x, 0) = 0$ and $u(x, a) = \sin \frac{n\pi x}{l}$. 6

HW/905

Section-C (2 X 8 = 16)

9. (a) Find the partial differential equation of all spheres whose centre lies on z-axis.

(b) Find the general solution of $p + 3q = z + \cot(y - 3x)$.

(c) Find the equation of the surface which cuts orthogonally the system of surfaces $k(z + 2) - 2xz - 3yz = 0$, where k is an arbitrary constant, and passes through the circle $z = 0, x^2 + y^2 = 9$.

(d) Show that the equation $z^2 + 2xz + (1 - y^2)z_y = 0$ is elliptic for all values of x, y .

in the region $x^2 + y^2 < 1$, parabolic on the boundary and hyperbolic outside the region.

(e) Find the general solution of the partial differential equation:

$$\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} - 7 \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} + 6 \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = 0$$

(f) Solve: $\frac{\partial^2 z}{\partial x^2} - 2 \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} + \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = e^{x+y} + x^2$.

(g) Solve: $1 - xq = x^2$.

(h) Solve: $(DD - D - D - 1)z = xy$.

A/2051

BA I SEMESTER SECOND
Climatology and Oceanography

5065/MH

Marks :45

Time: 3 hours

Note: Attempt two questions each from Section A and B, Section C is compulsory.

Section A

1. Differentiate between weather and climate with examples. 7.5
2. Explain horizontal distribution of temperature on the Earth with the help of a diagram. 7.5
3. What are Monsoons? Explain it's distribution on the world map. 7.5
4. What is atmospheric moisture? Explain various types of humidity. 7.5.

Section B

5. Define oceanography and describe the different features of ocean floor. 7.5
6. Discuss the causes of salinity of ocean water with examples. 7.5
7. "Oceans are storehouse of resources in future." Discuss it. 7.5
8. Discuss the various types of tides in detail. 7.5

Section C

9. Answer the following in brief. Differentiate between the following terms
- i . Insolation and temperature
  - ii . Condensation and precipitation
  - iii . Tropical Cyclone and Temperate cyclone
  - iv . Continental Shelf and continental slope
  - v . Sea waves and ocean currents.

5x3=15

50657MH

5x3=15

11. ਸਾਰੀ ਕਹਿਰ ਮੇਂ ਕਹਾਸਾਰੀ ਪਾਵੈ ।

12. ਸਾਦੀ ਪੈ ਆਰ ਮੇਰੇ ਮਹਾਦੀ ਪੈ ਆਰ ।

13. ਉਸ ਵੇਰੇ ਵੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

14. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

15. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

16. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

2-18

7.5

17. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

7.5

18. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

7.5

19. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

7.5

20. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ

7.5

21. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

22. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

7.5

23. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

7.5

24. ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ

ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

ਮੇਰੇ : 45

ਮੇਰੇ : 3 ਮੇਰੇ

ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ।

PC-5072/MH

A-2051

MS-OFFICE AUTOMATION TOOLS

Paper-BA-103

(Semester-II)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 45

Note : Attempt two questions each from Sections A & B carrying 9 marks each and the entire Section C consisting of 6 short answer type questions carrying 1½ marks each.

SECTION—A

- I. What is Office Automation? Explain in detail the various applications available in MS-Office.
- II. What is Table? How the following operations can be performed in Tables in MS-Word?
  - (a) Adding a row.
  - (b) Increasing row height.

5072/MH/000/HHH/2608

[P. T. O.

- III. How can a picture be inserted into a PowerPoint presentation?
Can animation effects be added to a slide?
- IV. Write short notes on the following :
- (a) Slide show.
  - (b) Slide with graph.

SECTION—B

- V. What are cells? Does each cell have unique address? How can you add cells, rows and columns in Excel?
- VI. Write a note on Toolbars and Menus.
- VII. Explain how forms are created in Access.
- VIII. What is MS-Access, 2010? What do you mean by queries? Explain.

SECTION—C

(Compulsory Question)

- IX. Define :
- 1. Hyphenating.

2. Macro.
3. Print Preview.
4. Icon.
5. Find and replace.
6. Word count.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 9 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 6 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1½-1½ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

- I. ਆਫਿਸ ਸਵੈਚਾਲਨ ਕੀ ਹੈ? MS-Office ਵਿਚ ਉਪਲੱਭਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- II. ਟੇਬਲ ਕੀ ਹੈ? MS-Word ਵਿਚ ਟੇਬਲਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?
  - (a) ਇਕ ਕਤਾਰ ਜੋੜਣੀ।
  - (b) ਕਤਾਰ ਉਚਾਈ ਵਧਾਉਣੀ।
- III. ਇਕ ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ (PowerPoint ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਜੀਵੰਤ ਚਿੱਤਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਕ ਸਲਾਈਡ ਵਿਚ ਜੋੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?

IV. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(a) ਸਲਾਈਡ ਸ਼ੋਅ।

(b) ਗ੍ਰਾਫ ਨਾਲ ਸਲਾਈਡ।

ਭਾਗ—B

V. ਸੈਲ ਕੀ ਹਨ? ਹਰੇਕ ਸੈਲ ਕੋਲ ਅਨੋਖਾ ਐਡਰੈਸ ਹੈ? ਐਕਸੈਲ ਵਿਚ ਸੈਲਾਂ, ਕਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਮਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹੋ?

VI. ਟੂਲਬਾਰ ਅਤੇ ਮੀਨੂ 'ਤੇ ਇਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

VII. Access ਵਿਚ ਰੂਪ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

VIII. MS-Access, 2010 ਕੀ ਹੈ? ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (Queries) ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

IX. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ :

1. ਹਾਈਫਨੋਟਿੰਗ।

5072/MH/000/HHH/2608

5

[P. T. O.]

2. ਵਿਸ਼ਾਲ (Macro).
  3. ਪ੍ਰਿੰਟ ਪ੍ਰੀਵੀਯੂ।
  4. ਆਈਕਨ।
  5. ਲਭਣਾ ਅਤੇ ਬਦਲਣਾ।
  6. ਸ਼ਬਦ ਗਿਣਤੀ।
-

A-2051
हिन्दी
(हिन्दी साहित्य)
(Semester-II)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

नोट : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

भाग-क

I. भक्तिकाल को स्वर्णयुग क्यों कहा जाता है? स्पष्ट कीजिए।

अथवा

कबीर के काव्य की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए। 9

II. (क) किसी एक मुहावरे का अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग करें :

तिल का ताड़ करना, टोपी उछालना।

(ख) किसी एक लोकोक्ति का अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग करें :

एक हाथ से ताली नहीं बजती, आगे कुआँ पीछे खाई।

(ग) किसी एक शब्द का शुद्ध रूप लिखें :

आर्शावाद, नीतिक।

(घ) किसी एक शब्द के पर्यायवाची दो शब्द लिखें :

अग्नि, पक्षी।

(ब) किसी एक का विपरीतार्थक शब्द लिखें :

अध, एक।

(च) किसी एक शब्द के अनेकार्थ लिखें :

पद, विधि।

8

भाग-ख

III. 'प्रायश्चित' कहानी में लेखक क्या कहना चाहता है? सार लिखकर स्पष्ट करें।

अथवा

'पूस की रात' कहानी के मूल उद्देश्य को स्पष्ट करें। 9

IV. सप्रसंग व्याख्या करें :

अपनी कोठरी में और कोई कष्ट नहीं था, यह भयंकर गर्मी के दिन और पंखा नहीं। रात तो जैसे-तैसे छत पर कट जाती पर दोपहर में छत पर बने ये कमरे भट्टी की तरह जलते थे। छुट्टियों के दिन बिताए नहीं बीत रहे थे।

अथवा

बहुत से लोग यहां-वहां सिर लटकाये बैठे थे जैसे किसी का मातम करने आए हों, कुछ लोग अपनी पोटलियां खोलकर खा रहे थे। दो एक व्यक्ति पगड़ियाँ सिर के नीचे रखकर कम्पाउण्ड के बाहर सड़क के किनारे बिखर गये थे। छोले-कुलचे वाले का रोजगार गरम था, और कमेटी के नल के पास एक छोटा-मोटा क्यू लगा था।

5

V. 'कर्बला' नाटक के मूल उद्देश्य पर प्रकाश डालिए।

अथवा

हजरत हुसैन के चरित्र की प्रमुख विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

9

VI. सप्रसंग व्याख्या कीजिए :

मुझे अपने ईमान के मामले में किसी से पूछने की जरूरत नहीं। मुझे यकीन है कि खिलाफत के हकदार हजरत हुसैन हैं। यज्जीद की बैयत कभी न कबूल करूंगा, जायदाद रहे या न रहे, जान रहे न रहे।

अथवा

भगवान्, हमें शक्ति प्रदान कीजिए कि सदैव अपने व्रत का पालन करें। अश्वत्थामा की संतान का, निरंतर सेवा-मार्ग का अवलंबन करें, रक्त सदैव दोनों की रक्षा में बहता रहे, उनके सिर सदैव न्याय और सत्य पर बलिदान होते रहें।

5

भाग-ग

VII. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में दीजिए :

(क) भक्तिकाल की राजनैतिक परिस्थितियों का संक्षेप में वर्णन कीजिए।

(ख) सूफी काव्य के प्रमुख दो कवियों के नाम बताएं।

(ग) गुरु नानक किस शाखा के कवि हैं?

(घ) तुलसीदास की दो प्रमुख रचनाएं कौन-सी हैं?

- (ड) कृष्ण काव्य की दो प्रमुख प्रवृत्तियों का वर्णन करें।
- (च) सूरदास की प्रमुख रचनाएं कौन-सी हैं?
- (छ) 'खुदा का खौफ़' में किसे खुदा का खौफ़ है?
- (ज) जिन्दगी और गुलाब के फूल का मूल उद्देश्य क्या है? संक्षेप में उत्तर दें।
- (झ) 'परमात्मा का कुत्ता' में कौन परमात्मा का कुत्ता है और क्यों?
- (ञ) 'सज़ा' कहानी की नायिका का क्या नाम है और वह कहां जाकर रहती है?
- (ट) 'देवरथ' में सुजाता आर्यमित्र से क्या कहती है?
- (ठ) 'तौआ' कौन है और वह स्वयं को क्यों कोसती है?
- (ड) 'वहब' के चरित्र की दो विशेषताएं बताइए।
- (ढ) 'यज़ीद' कौन है और वह क्या चाहता है?
- (ण) हुसैन को कौन मारता है और क्या कहकर मारता है?

(2×15=30)

5074/MH

A-2051
MUSIC VOCAL THEORY-A
SEMESTER-II

TIME 3 HOURS

MM: 38

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Section A & B Section C will be compulsory.

SECTION-A

- 1 Write about the historical development of music in due following periods:
(Attempt any one)
a) Ramayan Period   b) Mahabharat Period   (6 marks)
- 2 Give definition and explanation of the following musical terms:
(Attempt any three)
Raag, Thaata, Jatis of Ragas, Aroh   (6 marks)
- 3 What is the importance of Voice Culture in music?   (6 marks)
- 4 Write the life Sketch and contribution towards music of Pandit Vishnu Digambar Paluskar.   (6 marks)

SECTION-B

- 5 Write in detail about the classification of Indian musical Instruments. (6 marks)
- 6 Give definition of the following in the Context of Gurmata Sangeet:
(Attempt any two) : Raag, Mahla, Rahao   (6 marks)
- 7 Give detailed description and notation of drut khayal with Alap-tans in any one rags of the prescribed syllabus: (Attempt any one):
Khamaj, Bhopali.   (6 marks)
- 8 Give detailed description and notation of following tala with Ekgun, Dugun:
(Attempt any one): Ektaal, Teevra.   (6 marks)

OR

Give the description of the following ragas (Attempt any one):
Tilang, Desh kar.

SECTION-C (Compulsory)

- 9
a) Name any four Instruments popular in Ramayan period.
b) What is the difference between Raag and Thaata? Explain.
c) Write the Pakad of Raag Bhoopali.
d) Name any four wind instruments.
e) How many ragas are there in Sri Guru Granth Sahib ji ? Name the first raga prescribed in Sri Guru Granth Sahib ji.
f) How many matras are there in Roopak Taal?
g) Name any two books written by Pt. Vishnu Digambar Paluskar.

(7X2=14 marks)

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਭਾਗ-ੳ

- 1 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ:
(ਕੋਈ ਇਕ ਕਰੋ)
- ੳ) ਰਾਮਾਇਣ ਕਾਲ   ਅ) ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਕਾਲ
- 2 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਗੀਤਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ:
(ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਕਰੋ):
- 3 ਰਾਗ, ਥਾਟ, ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ, ਆਰੋਹ
- 4 ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕੰਠ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ?
ਪੰ. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਿਗੰਬਰ ਪਲੁਸਕਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਪਰੀਚੈ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-ਅ

- 5 ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਾਦਿਆਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।
- 6 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰਿਭਾਸ਼ਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਰੋ। (ਕੋਈ ਦੋ ਕਰੋ): ਰਾਗ, ਮਹਲਾ, ਰਹਾਓ
- 7 ਆਪਣੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਰਾਗ ਦਾ ਪਰੀਚੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਖਿਆਲ ਦੀ ਸੁਰਲਿਪੀ ਆਲਾਪ-ਤਾਨ ਸਮੇਤ ਲਿਖੋ: (ਕੋਈ ਇਕ ਕਰੋ) : ਖਮਾਜ, ਭੂਪਾਲੀ
- 8 ਆਪਣੇ ਸਿਲੇਬਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਤਾਲ ਦਾ ਪਰੀਚੈ, ਠੋਕੇ ਦੇ ਬੋਲ, ਦੁਗੁਣ ਸਮੇਤ ਲਿਖੋ:
(ਕੋਈ ਇਕ ਕਰੋ) : ਇੱਕਤਾਲ, ਤੀਵਰਾ

ਜਾਂ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਰਾਗ ਦਾ ਪਰੀਚੈ ਲਿਖੋ: (ਕੋਈ ਇਕ ਕਰੋ): ਤਿਲੰਗ, ਦੇਸੁਕਾਰ

ਭਾਗ-ੲ

- 9 ਲ਼) ਰਾਮਾਇਣ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਾਰ ਸੰਗੀਤਕ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- ਅ) ਰਾਗ ਅਤੇ ਥਾਟ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹਨ? ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
- ੲ) ਰਾਗ ਭੂਪਾਲੀ ਦੀ ਪਕੜ ਲਿਖੋ।
- ਸ) ਚਾਰ ਸੁਸ਼ਿਰ ਵਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- ਹ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਰਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਦਰਜ ਪਹਿਲੇ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- ਕ) ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?
- ਖ) ਪੰ. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਿਗੰਬਰ ਪਲੁਸਕਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਕੋਈ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

A-Z(2051)

4681/MH

Total No of Sheets used:3

Total No of Questions: 9

Subject:

Paper: Compulsory Qualifying Exam

Title of the Paper: Drug Abuse: Problem, Management And Prevention

Time: 3 Hour

Max. Marks: 70

Minimum Pass Marks:

Drug Abuse: Problem, Management And Prevention

Semester-

Note: Attempt Three-Three questions each from Section-A & B carrying 7 marks each and Attempt all from Section-C consists of 14 short answer type questions carrying 2 marks each.

ਨੋਟ: ਸੈਕਸ਼ਨ-ਏ ਅਤੇ ਬੀ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇ 7 ਅੰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ-ਸੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ 14 ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 14 ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

Section-A (ਸੈਕਸ਼ਨ-ਏ)

Note: Attempt any Three ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ।

1. Discuss various types of drugs often abused. Explain with suitable examples.
ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅਕਸਰ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।
2. Differentiate between drug dependence from drug addiction with the help of suitable examples.
ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਡਰੱਗ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
3. What do you know about Steroids? Discuss short or long term effect and with drawl symptoms.
ਤੁਸੀਂ ਸਟੀਰੋਇਡਜ਼ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਖਿੱਚ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।
4. Discuss various signs and symptoms of drug abuse with the help of Academic Indicators.
ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੂਚਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਕੇਤਾਂ ਅਤੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

Section-B (ਸੈਕਸ਼ਨ-ਬੀ)

Note: Attempt any Three ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਿੰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ।

5. Discuss various physiological and sociological causes of drug abuse and their impact on society.
ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. Discuss in details the management and prevention of drug abuse with the help of suitable example.

Contd. →

ਦ੍ਰਿਵਾਨਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਠੇਕਰਾਮ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।

1) Discuss the role of family and media in the prevention of drug abuse.
ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਠੇਕਰਾਮ ਵਿਚ ਪੀਰਵਾਰ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕਰੋ।

2) Write a note on drug de-addiction and its key role in management of drug abuse.
ਨਸ਼ਾ ਫੁੱਫ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖੋ।

Section-C (ਸੈਕਸ਼ਨ-ਸੀ)

9. Attempt all from Section-C consists of 14 short answer type questions carrying 2 marks each. ਸੈਕਸ਼ਨ-ਸੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ 14 ਕੋਰੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 14 ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

1) Why drug prevention is important?
ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਠੇਕਰਾਮ ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ?

2) What do you mean by Drug de addiction Centre?
ਨਸ਼ਾ ਫੁੱਫ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

3) Cocaine and their effects.
ਕੋਕਾਈਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

4) Cannabis derivations.
ਕੈਨਾਬਿਸ ਡੈਰੀਵੇਸ਼ਨਸ

5) Vulnerable age group.
ਕਮਜ਼ੋਰ ਉਮਰ ਸਮੂਹ

6) Benzodiazepine withdrawal symptoms.
ਬੈਂਜੋਡਾਇਜ਼ਪੀਨ ਛੱਡਣ ਦੇ ਲੱਛਣ

7) Causes of Drug abuse.
ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ

8) Withdrawal symptoms of Nicotine.
ਨਿਕੋਟੀਨ ਦੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਲੱਛਣ

9) Behavioral indicators of drug abuse.
ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਸੂਚਕ

10) Consequence of drug abuse to individual.

4681/MH

Contd → 3

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ

11) General prevention of drug abuse.

ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ ਦੀ ਆਮ ਰੋਕਥਾਮ

12) Role of legislation in prevention of drug abuse.

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

13) Long term effects of Hallucinogens.

ਹੈਲੋਸੀਨੋਜਨਸ (ਭਰਮ) ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

14) Drug tolerance.

ਨਸ਼ਾ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ

4681/MH